

РОЛЬ «ПАТОМОРФОЛОГІЇ» У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СЕСТРИНСЬКА СПРАВА»

Е.О. Кіндратів, З.Я. Гурик, О.М. Рудяк, М.Є. Дубенська, І.Г. Лаб'як, Я.Я. Сікорин

Івано-Франківський національний медичний університет, м. Івано-Франківськ, Україна

Ключові слова: освітній процес, патоморфологія, компетентності, медсестринство.

Буковинський медичний вісник. 2025. Т. 29, № 1 (113). С. 154-158.

DOI: 10.24061/2413-0737.29.1.113.2025.24

E-mail:

ekindrativ@ifnmu.edu.ua,
zghuryk@ifnmu.edu.ua,
orudiak@ifnmu.edu.ua,
mdubenska@ifnmu.edu.ua,
ilabiak@ifnmu.edu.ua,
yasikoryn@ifnmu.edu.ua



Резюме. Дисципліна «Патоморфологія» забезпечує ґрунтовні знання про етіологію, патогенез, структурне підґрунтя патологічних процесів та хвороб людини для поглибленого засвоєння фундаментальних основ медицини та клінічної картини захворювань із подальшим використанням одержаних знань у професійній діяльності, що дозволяє ефективно взаємодіяти з лікарями та забезпечувати оптимальний догляд за пацієнтами.

Мета роботи – встановити роль «Патоморфології» у формуванні компетентностей здобувачів освітньо-професійної програми «Сестринська справа».

Матеріал і методи. Проаналізовані основні принципи викладання патоморфології здобувачам освітньо-професійної програми «Сестринська справа» та вивчено роль дисципліни у формуванні компетентностей майбутнім фахівцям медсестринства.

Результати. Принципи викладання патоморфології мають кілька основних аспектів: міждисциплінарна інтеграція, комбінація різних методів навчання, компетентнісний підхід. Для вивчення дисципліни застосовуються загальні і спеціальні інноваційні методи. Враховуючи розвиток інформаційних технологій, викладання патоморфології включає використання мультимедійних матеріалів, а також доступ до цифрових ресурсів. Роль патоморфології для даної категорії спеціалістів полягає у розумінні патологічного процесу, діагностики особливостей перебігу захворювання, оцінки стану пацієнта, якісному проведенні маніпуляцій, що передбачають взяття біологічного матеріалу для гістологічного дослідження, проведення профілактичних заходів, спрямованих на запобігання виникненню або прогресуванню хвороби. Вивчення патоморфології є важливим кроком у професійному розвитку медичної сестри/брата, дозволяє розширити свої знання та навички, стати більш компетентними та затребуваними.

Висновки. Інтеграція теоретичних знань з практичними навичками та використання сучасних методів навчання дозволяє досягти високої ефективності в освіті здобувачів освітньо-професійної програми «Сестринська справа» і підготовці висококваліфікованих фахівців. Вивчення патоморфології є важливою складовою професійної компетентності фахівця медсестринства, сприяє підвищенню якості медичної допомоги та покращенню результатів лікування пацієнтів.

THE ROLE OF "PATHOMORPHOLOGY" IN THE FORMATION OF COMPETENCIES OF STUDENTS FOR THE PROFESSIONAL EDUCATION PROGRAM "NURSING"

E.O. Kindratiw, Z.Ya. Guryk, O.M. Rudyak, M.Ye. Dubenska, I.G. Labiak, Ya.Ya. Sikoryn

Key words: educational process, pathomorphology, competencies, nursing.

Bukovinian Medical Herald. 2025. V. 29, № 1 (113). P. 154-158.

Resume. The discipline "Pathomorphology" provides thorough knowledge of the etiology, pathogenesis, structural basis of pathological processes and human diseases for in-depth learning of the fundamental foundations of medicine and the clinical of diseases with further use of the acquired knowledge in professional activities, which allows effective interaction with doctors and providing optimal patient care.

Objective - establish the role of "Pathomorphology" in the formation of competencies of the students for the Professional Education Program "Nursing".

Material and methods. The basic principles of teaching pathomorphology to students of the educational and professional program "Nursing" were

analyzed and the role of the discipline in the formation of competencies for future nursing specialists was studied.

Results. *The principles of teaching pathomorphology have several main aspects: interdisciplinary integration, combination of different teaching methods, competence approach. General and special innovative methods are used to study the discipline. In view of the development of information technologies, the teaching of pathomorphology includes the use of multimedia materials, as well as access to digital resources. The role of pathomorphology for this category of specialists consists in: understanding the pathological process, diagnosis and features of the course of the disease, assessment of the patient's condition, high-quality performance of manipulations that involve taking biological material for histological examination, carrying out preventive measures aimed at preventing the occurrence or progression of the disease. The study of pathomorphology is an important step in the professional development of a nurse, it allows you to expand your knowledge and skills, become more competent and in demand.*

Conclusions. *The integration of theoretical knowledge with practical skills and the use of modern teaching methods makes it possible to achieve high efficiency in the education of applicants for the Professional Education Program "Nursing" and the training of qualified specialists. The study of pathomorphology is an important component of the professional competence of a nursing specialist, it contributes to improving the quality of medical care and improving the results of patient treatment.*

Вступ. Реформування медичної освіти в підготовці фахівців спеціальності «Медсестринство» є важливим та актуальним питанням для сучасної системи охорони здоров'я України. Це складний та багатогранний процес, який потребує спільних зусиль усіх зацікавлених сторін: держави, навчальних закладів, медичних установ, професійних асоціацій та самих медичної сестри/брата [1]. Реформування медсестринської освіти має сприяти формуванню в майбутніх фахівців не тільки професійних знань та навичок, але й таких якостей, як відповідальність, самостійність, ініціативність, здатність до навчання протягом життя та адаптації до змін [9]. Сьогодні в Україні активно розвивається багаторівнева підготовка медсестринських кадрів. Таке введення багаторівневої системи навчання дає можливість більш повної та конкретної підготовки фахівців медсестринства для практичної охорони здоров'я [4]. Безперервна багаторівнева медсестринська освіта в Івано-Франківському національному університеті реалізується двома освітньо-професійним програмами «Сестринська справа», одна з них спрямована на підготовку фахового молодшого бакалавра з медсестринства передвищої освіти, друга – бакалавр медсестринства першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. В обох освітньо-професійних програмах передбачений обов'язковий компонент підготовки «Патоморфологія та патофізіологія». Дисципліна «Патоморфологія та патофізіологія» забезпечує ґрунтовні знання про етіологію, патогенез, структурне підґрунтя патологічних процесів та хвороб людини для поглибленого засвоєння фундаментальних основ медицини та клінічної картини захворювань з подальшим використанням одержаних знань у

професійній діяльності. Одним із розділів вивчення даної дисципліни є «Патоморфологія», мета якої полягає в розумінні структурних основ захворювань, що є основою як для ефективної діагностики, так і для формування навичок розпізнавання патологічних змін, осмислення їх етіології та патогенезу, що в подальшому дозволяє ефективно взаємодіяти з лікарями та забезпечувати оптимальний погляд за пацієнтами.

Знання патоморфології є особливо важливим для фахівців медсестринства, які працюють у таких галузях медицини, як онкологія (розуміння механізмів розвитку пухлин, їх класифікації та стадій); кардіологія (знання патологічних змін при серцево-судинних захворюваннях, зокрема, таких як інфаркт міокарда, інсульт); пульмонологія (розуміння патологічних процесів у легенях при пневмонії, бронхіті, астмі); гастроентерологія (знання морфологічних змін у органах шлунково-кишкового тракту, зокрема, при гастриті, виразковій хворобі, коліті).

Міждисциплінарна інтеграція відіграє вирішальну роль у медсестринській освіті, оскільки вона забезпечує цілісний та комплексний підхід до навчання, що відображає складність сучасної медичної практики [2, 6]. Вивчення патоморфології базується на знанні студентами анатомії людини, гістології, фізіології, біології, біохімії. Теоретичні знання, набуті на кафедрі патологічної анатомії, закладають базис для вивчення клінічних дисциплін. Інтеграція різних дисциплін сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та вміння вирішувати проблеми. Міждисциплінарна інтеграція сприяє формуванню практичних навичок, оскільки студенти

Проблеми вищої медичної освіти

мають можливість застосовувати знання з різних дисциплін у реальних клінічних ситуаціях [7]. Наприклад, вони можуть використовувати знання з анатомії, фізіології та патофізіології для проведення медсестринських маніпуляцій, а знання з психології - для спілкування з пацієнтами та їхніми родинами. Інтегроване навчання є більш цікавим та мотивуючим для студентів, оскільки воно дозволяє їм побачити практичне застосування отриманих знань. Це сприяє підвищенню їхньої зацікавленості у навчанні та кращому засвоєнню матеріалу [3, 10].

Мета роботи - встановити роль «Патоморфології» у формуванні компетентностей здобувачів освітньо-професійної програми «Сестринська справа».

Матеріал і методи. Проаналізовані основні принципи викладання патоморфології здобувачам освітньо-професійної програми «Сестринська справа» та вивчено роль дисципліни у формуванні компетентностей майбутнім фахівцям медсестринства.

Результати дослідження та їх обговорення. Принципи викладання патоморфології майбутнім фахівцям медсестринства мають кілька основних аспектів: міждисциплінарна інтеграція, комбінація різних методів навчання, компетентнісний підхід. Викладання є інтегрованим із знаннями інших медичних дисциплін, таких як анатомія, фізіологія, фармакологія. Це дозволяє створити цілісне уявлення про захворювання та їх прояви на різних рівнях організму. Ефективність навчання залежить від комбінації різних методів та індивідуального підходу до кожного студента. Для вивчення дисципліни «Патоморфологія» застосовуються загальні і спеціальні інноваційні методи. Загальні методи (розповідь, лекція, ілюстрація, бесіда) та спеціальні методи, які залежать від специфіки вивчення дисципліни. У підготовці фахівців з медсестринства на кафедрі використовуються такі проблемно-пошукові методи:

1. Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), який спрямований на повідомлення інформації різними засобами, у тому числі з використанням новітніх технічних засобів навчання.

2. Контекстний, який ґрунтується на інтеграції різних видів діяльності студентів: навчальної, наукової та практичної.

3. Проблемний виклад – моделювання клінічних випадків та пошук їхнього вирішення з позицій знань морфологічних основ захворювань.

4. Дослідницький, згідно з яким викладач окреслює проблему, а студенти самостійно вирішують її (висувають ідеї, перевіряють їх, добираючи для цього необхідні інформаційні джерела); реалізація завдань, що потребують креативного підходу та інтенсифікації наукового пошуку.

5. Евристичний метод – метод навчання, за якого певні елементи знань відомі заздалегідь, а студенти доповнюють, узагальнюють та розв'язують поставлені проблемні завдання.

Оскільки медичні сестра/брат працюють безпосередньо з пацієнтами, важливо використовувати

інтерактивні методи навчання. На практичних заняттях з патоморфології є можливість застосувати різноманітні інтерактивні методи навчання: кейс-метод, групові дискусії тощо, що дає змогу краще засвоїти матеріал. Найбільш поширеним є метод аналізу конкретних клінічних ситуацій. Практична орієнтованість занять дозволяє студентам оволодіти навичками, які можна застосувати безпосередньо в роботі: вміти розпізнавати симптоми патологічних змін, вчасно повідомляти лікарям про зміни в стані пацієнта, застосовувати теоретичні знання при оцінці результатів аналізів.

Професійна компетентність майбутнього медичного працівника є важливим показником професіоналізму та фахової майстерності, що дозволяє випускнику адекватно інтегруватися в соціальний простір на ринку висококваліфікованої праці [5]. Компетентнісний підхід у підготовці майбутнього фахівця медсестринства потребує переходу від інформативних форм навчання до активних, що вимагає застосування нових технологій. Важливе значення на кафедрі надається візуалізації освітнього процесу. Враховуючи розвиток інформаційних технологій, викладання патоморфології включає використання мультимедійних матеріалів, а також доступ до цифрових ресурсів. Це дозволяє студентам вивчати рідкісні випадки, не маючи доступу до великої кількості наочних матеріалів. Зокрема, студенти мають можливість спостерігати за розтинami трупів у секційній в онлайн-форматі. На кафедрі створені та постійно оновлюються архівні відеозаписи, тематичні розтини, що дозволяє відображати їх при вивченні відповідної теми на практичному занятті. Науково-педагогічні працівники кафедри активно використовують можливості цифрових ресурсів для навчальних цілей, а саме, до кожної теми практичного заняття з дисципліни розроблені мультимедійні презентації, які містять сценарій практичного заняття відповідно до методичних вказівок та рекомендацій. Ці презентації проілюстровані запитаннями у вигляді блок-схем, зображеннями макропрепаратів, які пропонуються для розпізнавання патологічного процесу чи захворювання. Також, для вивчення патологічних процесів використовуються музейні макропрепарати, які відображають патологічні зміни в органах при хворобах.

Активні форми навчання, що використовуються на практичному занятті з патоморфології, дозволяють сформулювати у студентів базові професійні компетентності фахівця медсестринства. Система проведення практичного заняття, що використовується на кафедрі патологічної анатомії, дозволяє в першу чергу зацікавити студента до вивчення такої складної дисципліни як «Патоморфологія», забезпечити засвоєння теоретичних знань, придбання і застосування практичних навичок і умінь з морфологічної діагностики патологічних процесів та захворювань, формувати особистість, яка орієнтується в професійній сфері і володіє компетенціями для подальшого зростання в професійному та

особистісному плані [8].

Дисципліна «Патоморфологія» відіграє ключову роль у підготовці здобувачів освітньо-професійної програми «Сестринська справа», забезпечуючи їх необхідними знаннями для ефективного та якісного виконання своїх професійних обов'язків. Важливість вивчення «Патоморфології» даною категорією здобувачів, насамперед, полягає в розумінні суті патологічних процесів, зокрема, як саме хвороба впливає на організм, які зміни відбуваються в органах і тканинах. Це необхідно для розуміння діагнозу, який ставить лікар. Знання патологічних процесів дозволяє медичній сестрі/брату передбачати можливі ускладнення та стежити за станом пацієнта, вчасно реагуючи на зміни. Розуміння патогенезу хвороби допомагає медичній сестрі/брату усвідомити принципи лікування, яке призначає лікар, та пояснити їх пацієнту, проводити профілактичні заходи, спрямовані на запобігання виникненню або прогресуванню хвороби. Медична сестра/брат, володіючи знаннями з патоморфології, може більш доступно та зрозуміло пояснити пацієнту суть його захворювання, план лікування та рекомендації щодо способу життя. При проведенні багатьох медичних процедур, таких як взяття крові, біопсія або пункція, медична сестра/брат повинна розуміти, як влаштовані тканини та органи, щоб зробити процедуру максимально якісно та безпечно взяти необхідний матеріал для дослідження, що забезпечить точність результатів, підготувати пацієнта до різних медичних

процедур, таких як оперативне втручання або обстеження. Робота з біологічними зразками потребує високої точності та уважності, оскільки помилки можуть призвести до неправильного діагнозу. Такий медичний спеціаліст повинен бути добре обізнаний у медичній термінології та знати принципи роботи в гістологічній лабораторії. Вивчення патоморфології є важливим кроком у професійному розвитку медичної сестри/брата, дозволяє розширити свої знання та навички, стати більш компетентним та затребуваним. Знання патології дозволяє брати участь в обговоренні стану пацієнта з лікарем на більш професійному рівні, ставити обґрунтовані питання та доводити до відома свої спостереження.

Висновки. Інтеграція теоретичних знань із практичними навичками та використання сучасних методів навчання дозволяє досягти високої ефективності в освіті здобувачів освітньо-професійної програми «Сестринська справа» і підготовці висококваліфікованих фахівців. Вивчення патоморфології є важливою складовою професійної компетентності фахівця медсестринства, сприяє підвищенню якості медичної допомоги та покращенню результатів лікування пацієнтів.

Перспективи подальших досліджень. З метою покращення якості освітнього процесу здобувачам освітньо-професійної програми «Сестринська справа» плануємо вивчати вітчизняний та міжнародний досвід підготовки студентів.

Список літератури

1. Карковська ВЯ, Головчак МІ. Трансформація системи медсестринської освіти в Україні: виклики, тенденції та інновації. *Інвестиції: практика та досвід.* 2023;16:193-98.
2. Карпец МВ. Міждисциплінарна інтеграція – основа професійної спрямованості навчання. *Світ медицини та біології.* 2016;4:144-47.
3. Кіндратів ЕО, Гурик ЗЯ, Чуйко НЯ, Малофій ЛС, Костюк ВМ. Формування мотивації у студентів при оволодінні дисципліною «Патоморфологія». *Art of Medicine.* 2023;2:170-74.
4. Ройко НВ, Филенко БМ, Старченко ІІ, Проскурня СА. Роль патології у системі медсестринської освіти. *Медсестринство.* 2021;3:37-9.
5. Халло ОЄ. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців медичної галузі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2024;95:67-70. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.95.12>
6. Шепітько ВІ, Лисаченко ОД, Боруца НВ, Єрошенко ГА, Стецук ЄВ, Шевченко КВ, та ін. Роль міждисциплінарної інтеграції в сучасних умовах підготовки студентів-медиків. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика.* Матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю 19 березня 2020 р. Полтава; 2020. с. 260-61.
7. Шульгай АГ, Федонюк ЛЯ, Мудра АС, Олещук ОМ. Міждисциплінарна інтеграція як складова проблемно-орієнтованого навчання у медичному університеті. *Медична освіта.* 2018;4:113-16.
8. Kindrativ EA, Chuiko NYa, Guryk ZYa, Kostyuk VN, Rudiak AM, Vasylyk VM. Practical training on "Pathomorphology" as a way to form future doctor's professional competence. *Art of Medicine.* 2020;2:92-101. DOI: 10.21802/artm.2020.2.14.96.
9. Martínez-Galiano JM, Parra-Anguita L, Delgado-Rodríguez M, González-Cabrera M. Nursing Education in a Real-Life Context: The Teaching Ward Round. *Nurs Rep.* 2021 Jan 27;11(1):45-53. DOI: 10.3390/nursrep11010005.
10. Yurkiv OI. Motivation medical student as a factor of increasing the level of knowledge. *Health & Education.* 2023;3:163-66.

References

1. Karkovs'ka VIa, Holovchak MI. Transformatsiia systemy medsestryns'koi osvity v Ukraini: vyklyky, tendentsii ta innovatsii [Transformation of the nursing education system in Ukraine: challenges, trends and innovations]. *Investytsi: praktyka ta dosvid.* 2023;16:193-98. (in Ukrainian).
2. Karpets' MV. Mizhdystyplinarna intehratsiia – osnova profesiinoi spriamovanosti navchannia [Interdisciplinary integration is the basis of the professional orientation of training]. *Svit medytsyny ta biolohii.* 2016;4:144-47. (in Ukrainian).
3. Kindrativ EO, Huryk ZIa, Chuiko NIa, Malofii LS, Kostyuk VM. Formuvannia motyvatsii u studentiv pry ovolodinni dystsyplinoiu «Patomorfolohiia» [Formation of motivation in students when mastering the discipline "Pathomorphology"]. *Art of Medicine.* 2023;2:170-74. (in Ukrainian).
4. Roiko NV, Fylenko BM, Starchenko II, Proskurnia SA. Rol' patolohii u systemi medsestryns'koi osvity [The role of pathology in the nursing education system]. *Medsestrynstvo.* 2021;3:37-9. (in Ukrainian).
5. Khallo OIe. Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv medychnoi haluzi [Competency-based approach in

Проблеми вищої медичної освіти

training future medical professionals]. Pedagogika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyschii i zahal'noosvitnii shkolakh. 2024;95:67-70. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.95.12> (in Ukrainian).

6. Shepit'ko VI, Lysachenko OD, Boruta NV, Yeroshenko HA, Stetsuk YeV, Shevchenko KV, et al. Rol' mizhdystsyplinarnoi intehratsii v suchasnykh umovakh pidhotovky studentiv-medykiv. Suchasna medychna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka. Materialy Vseukr. navch.- nauk. konf. z mizhnar. uchastiu 19 bereznia 2020 r. Poltava; 2020. p. 260-61. (in Ukrainian).

7. Shul'hai AH, Fedoniuk LIa, Mudra AIe, Oleschuk OM. Mizhdystsyplinarna intehratsiia yak skladova problemno-orientovanoho navchannia u medychnomu universyteti [Interdisciplinary integration as a component of problem-based learning at a medical university]. Medychna osvita. 2018;4:113-16. (in Ukrainian).

8. Kindrativ EA, Chuiko NYa, Guryk ZYa, KostiuK VN, Rudiak AM, Vasylyk VM. Practical training on "Pathomorphology" as a way to form future doctor's professional competence. Art of Medicine. 2020;2:92-101. DOI: 10.21802/artm.2020.2.14.96.

9. Martínez-Galiano JM, Parra-Anguita L, Delgado-Rodríguez M, González-Cabrera M. Nursing Education in a Real-Life Context: The Teaching Ward Round. Nurs Rep. 2021 Jan 27;11(1):45-53. DOI: 10.3390/nursrep11010005.

10. Yurkiv OI. Motivation medical student as a factor of increasing the level of knowledge. Health & Education. 2023;3:163-66.

Відомості про авторів

Кіндратів Е.О. – д-р мед.наук, професор, завідувач кафедри патологічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3894-8484>.

Гурик З.Я. – канд.мед.наук, доцент, доцент кафедри патологічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1226-9202>.

Рудяк О.М. – канд.мед.наук, доцент, доцент кафедри патологічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0212-6059>.

Дубенська М.Є. – викладач II категорії кафедри патологічної анатомії, фаховий медичний коледж Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1545-2719>.

Лаб'як І.Г. – асистент кафедри патологічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1899-4627>.

Сікорин Я.Я. – асистент кафедри патологічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету, м. Івано-Франківськ, Україна. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5719-3005>.

Information about the authors

Kindrativ E.O. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Pathological Anatomy, Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Guryk Z.Ya. – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department Pathological Anatomy, Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Rudyak O.M. - Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department Pathological Anatomy, Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Dubenska M.Ye. – lecturer of the Department Pathological Anatomy, Specialized Medical College of Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Labiak I.G. – assistant of the Department Pathological Anatomy, Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Sikoryn Ya.Ya. – assistant of the Department Pathological Anatomy, Ivano-Frankivsk National Medical University. Ivano-Frankivsk, Ukraine.

Надійшла до редакції 14.01.25

*© Е.О. Кіндратів, З.Я. Гурик, О.М. Рудяк,
М.Є. Дубенська, І.Г. Лаб'як, Я.Я. Сікорин, 2025*